

herinneringen van een neerlandist

prof. dr. frantisek kalda • praaG

Mijn lektoraat „Nederlands“ begon met het wintersemester 1918. Eerst aan de ongedeelde Technische Hogeschool te Praag. Nadat deze school in verscheidene vakscholen gesplitst werd, waren de taal oefeningen aan de Hogeschool voor speciale vakken toegeedeeld, vanaf 1933 aan de Handelshogeschool. Er werden min of meer afgeronde cyclussen gehouden. Ieder jaar drie lesuren per week met eksamen. Natuurlijk moesten oefeningen en eksamen met het oog op 't studium der leerlingen worden aangepast. Meestal studeerden de „hollandisten“ architectuur, landbouw, elektrotechniek. Na naar Bratislava verhuisd te zijn hield ik nog twee lesuren per week in 1933-'34 over het werkwoord en in het zomersemester 1936 één lesuur per week over het naamwoord. Bovendien mochten ook hospitanten van andere hogescholen aan de lesuren deelnemen. Na zich aangemeld te hebben, kwamen ook belangstellenden uit het brede publiek; ik herinner me nog een monnik, die in Vlaamse kloosterarchieven wou studeren, een bankdirecteur, een slaapwagenkondukteur welke de Nederlandse en Belgische badplaatsen graag had leren kennen.

De zaal waar de lessen plaats vonden was buitengewoon groot, zodat groepjes gevormd konden worden. In de ene hoek werd het een of ander schriftelijk vertaald, in een andere werd hardop - niet al te hardop! - gesproken. Na een halfuur werd het verwerkte gezamenlijk herhaald en besproken.

Belangrijk was ook waar te nemen, hoe verschillend de leerlingen uit de verschillende gewesten - van West-Bohemen tot de Oekraïne - het Nederlands wisten te schrijven en te spreken. Toen ik de schriftelijke oefeningen naging, was er één wel Hollands elaboraat, maar in Russische letters! Het lektoraat was een belangrijke en aangename werkzaamheid.

In 1921 voor Nederlandse taal en letteren en in 1924 voor Duits gehabilliteerd, sprak ik reeds in het wintersemester 1921-'22 over de Duitse en Nederlandse verbuiging 2 uren per week. Er volgden lessen over Duits-Nederlandse vergelijkende taalkunde: oudnederduits, klankleer, syntaxis, morfologie. Daarbij werden parallele stukken uit Nederlandse en Duitse werken geïnterpreteerd. Alleen aan het Nederlands waren de volgende tema's gewijd: zomer 1921-'22: Perk, zomer 1923-'24: Nederlandse kolonizatie en letteren, en seminair-achtige lezingen over

nieuwhollandse stilistiek, lexikologie, enz. Uit de algemene en vergelijkende germanistiek sprak ik in de winter 1922-'23 over het geslachtige voornaamwoord. Met het wintersemester 1932-'33 vonden de geregelde voorlezingen hun einde. Over de Nederlandse taal handelde ik nog in de zomersemesters 1933-'34, 1935-'36, 1937-'38.

Als privaattoecent zonder leeropdracht koos ik mijn lezingen naar eigen inzien, eventueel naar het verzoek der toehoorders. Er waren gewone en buitengewone studenten, evenals hospitanten uit brede kringen. Een van de studenten is een der bekwaamste strukturalisten geworden; een andere, een uitstekende literair-historikus is te vroeg overleden.

In het jaar 1927 begon ik als professor aan de universiteit te Bratislava met mijn lezingen. Het Nederlands werd er niet geregeld gedoceerd, daar ik over Duits en ook Engels en voorgermaans moest doceren. De eksamens werden tot het jaar 1948 na afloop van de studies afgelegd. Ik las in 1930-'31 Reinaert Reineke, Spinoza, in 1934-'35 over de Nederlandse taal 2 uur per week, in de jaren 1940, 1944, één uur per week. Interpretaties van het moderne Nederlands kwamen in het zomersemester 1941 aan de beurt. De middelnederlandse epiek werd in het zomersemester 1944 behandeld, Afrikaans in het wintersemester 1947.

Volgens mijn toeschrift de dato 19-4-1949 werd vanaf het studiejaar 1949-'50 het Nederlands 2 of 4 lessen per week als verplicht hulpvak in het studieplan opgenomen om de volgende redenen: van nu af aan geeft de studie twee vakken: een voor toekomstige leraren, een voor vak-specialisten. Deze tak vraagt een diepergaande kennis van de verkozen talen en daarbij de kennis van nog een derde taal. Daarvoor is het Nederlands bijzonder geschikt, als een zeker middel tusschen de germaanse hoofdtalen: Duits en Engels. Geleidelijk werd dus de Nederlandse grammatika en stilistiek doorgenomen, een overzicht der Nederlandse letteren gegeven, vele teksten gelezen, de verhouding van het Nederlands tot de overige germaanse talen behandeld, waarbij bv. het Fries een zekere schakel tusschen Nederlands, Duits en Deens bleek te zijn.

Na mijn 75e levensjaar in 1959 gepensioneerd, verhuisde ik met mijn echtgenote naar Praag en in 1960 werd ik aan de Praagse universiteit als eksterne leraar tot lezingen, oefeningen en eksamens in het Nederlands verplicht. Tot het jaar 1960 bestond er in Praag alleen een lectoraat in de Nederlandse taal onder leiding van assistente Olga Krijtová. Sedert 1960 werken wij voorbeeldig uni sono en sedert 1965 ben ik haar konsultant bij haar doctor scientiarum werk over de naoorlogse Nederlandse letteren.

Vanaf 1964-'65 mag Nederlands ook als tweede taal van het studieplan worden gekozen. Naast gewone hoorders studeren Nederlands ook hospitanten, hulpkrachten en assistenten van verscheidene vakken, alsmede ook degenen, die de een of ander beroepsactiviteit hebbende hun werkkring willen „uitbreiden“. Mijn lezingen handelen over Nederlandse taal met teksten uit het leesboek door Olga Krijtová samengesteld. Nu eens getuigt de titel van de lezing ervan of meer de moderne, hedendaagse of zelfs normatieve taal wordt behandeld, of de ontwikkeling van het gehele Nederlands nader wordt besproken.

Over niet-schoole herinneringen misschien een andere keer!